

Beszámoló a Budapest Főváros XIII. kerület Klímastratégiájának időarányos teljesítéséről 2015

2011-ben fogadtuk el a kerület Klímastratégiáját, ezzel önálló területként jelentek meg az önkormányzat tervezési rendszerében az éghajlatváltozással kapcsolatos feladatok. A kerületi stratégia a klímavédelem általános alapelveinek érvényesítésén túl, „Megvalósítási javaslatok” című fejezetében konkrét feladatokat is meghatározott az Önkormányzat és annak szervezeti egységei részére. A feladatok időarányos végrehajtásáról az alábbi tájékoztatást adom.

A klímaturatosság növelése érdekében megvalósítandó feladatok

A kerületi környezetvédelmi pályázat kibővítése több lépcsőben történt meg, és a lakossági igények figyelembe vételével jelenleg is folyik. 2012 óta biztosítunk támogatási lehetőséget civil szervezetek, egyesületek klímavédelemi célú projektjeinek megvalósításához. Ennek keretében önkormányzati rendezvényeken tartott „klímabemutatók” hívták fel a polgárok figyelmét a témára. 2014-ben ismét bővítettük a pályázati lehetőségeket: míg korábban csak előkertek, jelenleg már belső kertek „zöldítésére” is adható támogatás a Környezetvédelmi Alapból. A változtatás sikerét mutatja, hogy jelenleg a zöldfelületi kertek kialakításának támogatására irányuló pályázatok adják az igények többségét, míg korábban a falfirka-mentesítés volt a legnépszerűbb.

Az **Európai Mobilitási Héthez** kapcsolódva 2012 óta szervezünk kerékpáros rendezvényeket, helyi civil szervezetek közreműködésével. A kerékpározás játékos népszerűsítése, ügyességi vetélkedő, közlekedés-biztonsági tanácsadás és közös biciklizés mellett a közlekedés más aspektusaira (így a fogyatékkal élők helyzetére, illetve a légszennyezés egészségügyi hatásaira) is felhívtuk a figyelmet. A rendezvények megtartásához az Önkormányzat a Közszolgáltató Zrt. közreműködésén túl a Környezetvédelmi Alapból biztosított pénzügyi forrással, civil szervezetek (a Lokálpatrióták Egyesülete és a Balassi Bálint Bajtársi Egyesület) szervező munkával és értékes ajándékokkal járultak hozzá. 2014-ben 100 000 Ft összegű támogatást nyújtott a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium.

A kerékpáros munkába járás támogatására minden tavasszal csatlakozunk a „Bringázz a munkába!” (BaM!) kampányhoz a kerület legforgalmasabb kerékpárútvonalai mellett megszervezett bringásreggelikkel. Ezek a rendezvények nemcsak a közvetlen résztvevők számára, hanem a sajtónyilvánosságon keresztül a lakosság szélesebb rétege előtt is megjelenítik az Önkormányzat elkötelezettségét a nem motorizált közlekedés népszerűsítése mellett. 2015 nyara óta már a polgármesteri hivatal munkatársai számára is rendelkezésre áll két darab „szolgálati” kerékpár, melyek a külső helyszínen végzett munkát segítik.

Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése érdekében megvalósítandó feladatok

Fenntarthatósági program elfogadása

A Klímastratégiában kitűzött célok elérése érdekében szükséges feladatokról a korszerű környezetvédelmi, fenntarthatósági szempontoknak megfelelő, és az Önkormányzat jelenlegi tervezési rendszerébe, illetve a magasabb szintű környezetvédelmi programokhoz illeszkedő Környezetvédelmi-fenntarthatósági Programot fogadott el a Képviselő-testület 2012-ben. Ennek előkészítése széleskörű társadalmi egyeztetés keretében, a kerület lakossága, társhatóságok, civil szervezetek és környezetvédelmi szakemberek véleményét, javaslatait figyelembe véve történt. A program jól áttekinthető rendszerben, felelősök és határidők megjelölésével határozza meg a szakterületi feladatokat, melyek végrehajtása folyamatosan zajlik, és erről rendszeresen beszámoló is készül.

A Program felülvizsgálatára 2015-ben került sor, tekintettel arra, hogy az új Nemzeti Környezetvédelmi Program elfogadása miatt ez törvényi kötelezettség is volt. A felülvizsgálat során megállapítottuk, hogy a kerületi Környezetvédelmi-fenntarthatósági Program továbbra is összhangban van a szakterület magasabb szintű tervezési dokumentumaival (így a NKP-4-gyel is), és az önkormányzat által elfogadott stratégiákkal, így a kerületi program módosítása nem szükséges, az továbbra is megfelelő keretet ad a szakterületen végzett munka számára.

Kerületi kerékpáros stratégia kidolgozása

Az „alternatív” (nem motorizált) közlekedés egyik legnépszerűbb módja a kerékpározás. Budapesten az elmúlt években robbanásszerűen nőtt a biciklit mint közlekedési eszközt rendszeresen használók száma. Ehhez a sikerhez kerületünk is hozzájárult a kerékpáros infrastruktúra folyamatos fejlesztésével, hiszen várospolitikánkban kiemelt jelentőségű a kerékpáros közlekedés támogatása, melyet 2012 óta – a Klímastratégiában meghatározottak szerint elfogadott – önálló kerékpáros stratégia végrehajtásával valósítunk meg. A kerékpáros stratégia végrehajtása a közlekedési infrastruktúra (kerékpárutak, -tárolók és pihenőhelyek) fejlesztése mellett szemléletformálással teszi valóban kerékpárosbarát településsé kerületünket.

Környezetvédelmi Alap

A Környezetvédelmi Alap létrehozásáról és működtetéséről szóló 34/2007. (X. 25.) sz. rendelet 2011. évi módosításával a Képviselő-testület a Klímastratégiában elhatározott módon állandó, tervezhető (évi 5 millió forintos) bevételi forrást biztosított az Alap számára. Ez lehetővé teszi, hogy a kerület környezetvédelmi, klímavédelmi és fenntarthatósági törekvéseivel összhangban lévő „projektek” megvalósításához a kerületi környezetvédelmi pályázat keretében közvetlen támogatást nyújthassunk kerületi polgárok, lakóközösségek, civil szervezetek számára, valamint forrást biztosít a kerékpáros rendezvények és a lakossági veszélyeshulladék-gyűjtés megvalósításához is.

Az Alapból finanszírozott környezetvédelmi pályázat keretében támogatható „projektek” körét – a lakossági igényeket is figyelembe véve – folyamatosan bővítjük.

Megújuló energiaforrások használata

Kerületünkben a fenntarthatóság és a klímavédelem területén megvalósult projektek közül kiemelkedő jelentőségű a Jász u. 91. sz. alatti ingatlanon az önkormányzat saját finanszírozásában megépült 100 lakásos passzív ház beruházása. A passzív ház a gyakorlatban megvalósított klímavédelmen túl szélesebb közvélemény szemléletformálásban is kiemelkedő szerepet kaphat. Az érdeklődők a „Hatékony Ház Napok” keretében az országban megépült passzív technológiájú házak között a Passzív házat is meglátogathatták.

Az önkormányzati beruházások, épület-felújítások során vizsgáljuk a megújuló energiaforrások használatának lehetőségét: például a Madarász tagóvoda és a Napraforgó tagóvoda felújítása során napkollektort építettünk be, így a használati melegvíz előállításában részben megújuló energia felhasználásával történik.

Hulladékgazdálkodás

A hulladékgazdálkodás területén legjelentősebb előrelépést a (2015-től) kötelező szelektív hulladékgyűjtés jelenti. A korábban a kerületi önkormányzat által kialakított és finanszírozott házhoz menő szelektív hulladékgyűjtési rendszernek integrálása nagy mértékben segítette az össz-fővárosi rendszer kiépülését.

A környezetvédelmi pályázat keretében folyamatosan támogatási lehetőséget biztosítunk a kerületi polgárok, lakóközösségek számára a fenntartható hulladékgazdálkodás témájában is, ezen a területen a legnépszerűbb a komposztálás.

Az éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodás érdekében megvalósítandó feladatok

Önkormányzatunk 2012-ben csatlakozott az „**OrientGate – A klimatikus ismeretek politikai és területi tervezésbe integrálásának strukturált hálózata**” című projekthez, mely 13 országra kiterjedő együttműködésben vizsgálta az éghajlatváltozás hatásainak következményeit a társadalom és a gazdaság különböző területein. A nemzetközi projektben kerületünk a klímaváltozás kapcsán várható egészségügyi hatások vizsgálatának mintaterületeként vett részt.

A kerület klímaváltozással szembeni érzékenységének felmérésére a Polgármesteri Hivatal, a Közszolgáltató Zrt., kerületi egészségügyi és szociális intézmények közreműködésével került sor. A szociális-egészségügyi szektor területén felmértük:

- a rendkívüli időjárási helyzetek, első sorban a hőhullámok hatását a közegészségügyre (halálozás, vészhívások, balesetek számának változása a különböző korcsoportokban),
- a kerületi lakosság éghajlatváltozással szembeni érzékenységét (nem, egészségi állapot és kor szerint),
- a kerületi intézmények felkészültségét az éghajlatváltozás hatásaira (például az épületek hőszigetelése, klimatizált helyiségben lévő ágyak aránya kórházakban, természetes és mesterséges árnyékolás lehetősége, hőség- és uv-riadótervek megléte, figyelemmel kísérik-e a hőmérsékletváltozást).

A projekt részét képezte a 2013 szeptemberében megtartott workshop, melynek keretében további értékes információkhoz jutottunk arról, hogy milyen ismereteik, javaslataik vannak az éghajlatváltozással kapcsolatban a felmérésbe bevont intézmények képviselőinek, a Közszolgáltató munkatársainak. A rendezvényen „külsős” szakmai érdeklődők is részt vettek.

A részletesen elemzett egészségügyi-szociális területen kívül a közlekedési rendszer, a vízgazdálkodás, levegőtisztaság-védelem, zöldfelület-gazdálkodás, várostervezés sebezhetőségét is feltárta a projekthez kapcsolódó másik vizsgálat.

A kerületről két tanulmány készült („A klímaváltozás hatásai és alkalmazkodási lehetőségek a közegészségügyi szektorban”, illetve „A XIII. kerület városi rendszereinek klímaváltozással szembeni sebezhetősége”), melyek a felmérések eredményeinek tudományos igényű értékelésén túl ajánlásokat fogalmaznak meg az éghajlatváltozás hatásaira történő jobb felkészülés érdekében. A tanulmányokat 2014 őszén konferencia keretében mutattuk be, jelenleg az interneten érhetőek el.

A Klímastratégiában meghatározott, **uv-riadóterv kidolgozására** vonatkozó feladat a hőségriadó és a fokozott uv-sugárzás esetén szükséges rendkívüli intézkedésekről szóló polgármesteri-jegyzői utasítás formájában valósult meg. Az utasítás az Önkormányzat intézményeinél, szervezeteinél a tájékoztatásra, a megelőzésre és a rendkívüli helyzetekben szükséges intézkedésekre vonatkozó előírásokat tartalmazza.

Zöldfelület-gazdálkodás

Az okszerű zöldfelület-gazdálkodás a nagyvárosi környezetben elengedhetetlen része az éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodásnak, illetve a negatív hatások mérséklésének. A rendszerszemléletű közterület-kezelés és -fejlesztés nemcsak a zöldfelületek közismert pozitív klimatikus hatásain keresztül, hanem például szemléletformálással, de akár a közlekedési igények csökkentésével is hozzájárul klímavédelmi törekvéseinkhez. A rendszeresen felülvizsgált és naprakészen tartott AngyalZÖLD, illetve 2015-től az AngyalZÖLD+ stratégia hosszú ideje adja meg kerületünkben a zöldfelületi fejlesztések keretét.

Az önkormányzat zöldhálózat fejlesztési programjának fontos eleme a környezet- és költségvetés-kímélő, talajvizet felhasználó öntözőhálózat fejlesztése. 2013-ban talajvízkutakat létesítettünk a Kárpát lakótelepen, Béke téren, Gyöngyösi sétányon és a Vizafogó lakótelepen.

2014-ben a Bulcsú parkban, Gyermek téren létesítettünk talajvízkutakat. A fasor telepítési munkáinkban város- (szennyezettség- és szárazság-) tűró növényeket telepítünk.

Közterületi beruházásainknál a csapadékvíz-visszatartás szempontjaira figyelemmel vagyunk. Növekvő számban alkalmazunk vízáteresztő burkolatokat (Pozsonyi út, Kárpát lpt, Béke tér, Futár park, Hajdú utcai parkoló), közparkokban a tereprendezés során esővíz helyben tartása érdekében homorulatokkal rendelkező térformákat alakítunk ki (Ruttkai Éva park, Kárpát ltp., Béke-tér), a közterületi öntözőhálózati fejlesztések során a víztakarékos csepegtető öntöző hálózatot is bővítettük (Országbíró ltp, Kárpát ltp, Béke tér).

Az alábbi célkitűzéseinket nem valósíthatjuk meg:

Az iskolai amatőr meteorológiai állomások kialakítása, valamint az iskolák közötti energiahatékonysági verseny szervezése az önkormányzati feladatkörök változása miatt nem valósulhattak meg.

Az önkormányzati intézmények CO₂-kibocsátásának, „**karbonlábnyomának**” meghatározása a Klímastratégia előkészítése során megtörtént, de – az önkormányzati fenntartói feladatok változása miatt – az akkori adat nem vethető össze a jelenlegi kibocsátással. A klímavédelmi törekvések eredményének, a széndioxid-kibocsátás változásának nyomon követéséhez az adatok összehasonlíthatósága szükséges. Ugyanakkor jelenleg nem áll rendelkezésünkre olyan számítási módszer, amellyel (észszerű ráfordítás mellett) rendszeresen meghatározható lenne az önkormányzat valamennyi szervezeti egységének szerteágazó tevékenységeiből származó CO₂-kibocsátás.

Összegezve meg kell állapítanunk, hogy bár a klímaváltozás az elmúlt években bekerült a közgondolkodásba, ez a globális, hazai és helyi folyamatokban kevésbé tükröződik, a szakterületen valódi áttörés nem következett be. Talán nem túlzás, hogy ezen a téren még több teendőnk van, mint korábban.

A Klímastratégiában meghatározott konkrét feladatok részben megvalósultak, részben beépültek a Környezetvédelmi-fenntarthatósági programba, emellett folyamatosan törekszünk a klímavédelmi szempontok megjelenítésére az önkormányzati döntéshozatal minden területén. A stratégia elfogadása óta jelentős változások következtek be az önkormányzat feladatkörében, emiatt új eszközök meghatározására és alkalmazására van szükség.

Amellett, hogy a klímaváltozást előidéző üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése minden érintettnek feladata, a helyi közösségek és önkormányzatok számára természetszerűleg az éghajlatváltozás várható hatásaihoz történő alkalmazkodásnak van nagyobb jelentősége, ezért indokolt a továbbiakban erre nagyobb figyelmet fordítanunk.

A kerületi Klímastratégia keretét az Országgyűlés által 2008-ban elfogadott Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS) adta. A NÉS felülvizsgálatára 2010-ben, majd 2015-ben került sor. Az ez alapján készülő „Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2014-2025 – kitekintéssel 2050-re” (NÉS-2) jelenleg az Országgyűlés előtt van, határozati formában történő elfogadásra vár.

A klímavédelem három fő területének (mitigáció, alkalmazkodás, szemléletformálás) megfelelően a NÉS-2 tartalmazni fogja a Hazai Dekarbonizációs Úttervet, a Nemzeti Alkalmazkodási Stratégiát, valamint a „Partnerség az éghajlatért” Szemléletformálási Tervet. A tervezet lényegesen részletesebb és kidolgozottabb a NÉS-nél, elsősorban a már elkerülhetetlen éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodás területén határoz meg sokkal részletesebb ajánlásokat.

A Klímastratégia eddigi végrehajtása során szerzett tapasztalatok alapján, és számítva arra, hogy a Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia elfogadásával az országos szintű klímavédelmi tervezés új lendületet kap, a NÉS-2 elfogadását követően új kerületi klímastratégia kidolgozása válik lehetővé.